

DESEN-HEYKEL İLİŞKİSİNİN EDGAR DEGAS ÖRNEĞİ ÜZERİNDEN İNCELENMESİ

Ömer Oytun ONUR

Arş. Gör., Selçuk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü, omeroytunonur(at)gmail.com, ORCID: 0000-0002-2416-95-35

Onur, Ömer Oytun. “Desen-Heykel İlişkisinin Edgar Degas Örneği Üzerinden İncelenmesi”. idil, 86 (2021 Ekim): s. 1545–1557.
doi: 10.7816/idil-10-86-11

ÖZ

Bu çalışmada, desen ve heykel kavramlarının tanımlarına değinilmiş, bu kavramların tarihsel sürecinden kısaca bahsedilmiştir. Bahsi geçen kavramların birbiri ile olan ilişkisi araştırılmıştır. Desende, iki boyutlu yüzey üzerine üç boyutlu algı yaratılmaya çalışılırken, heykelde ise eser çeşitli materyaller vasıtası ile tamamen üç boyutlu oluşturulmaktadır. Desen, ele alınacak figürdeki formların yüzey üzerinde daha kolay çözümlenmesine olanak sağlamaktadır. Böylelikle desen, üç boyutlu bir eserin yani heykelin temelini oluşturmaktadır. Birden fazla sanat dalında istikrarlı bir şekilde çalışan ve yaşadıkları dönemin sanat anlayışlarına uygun olarak eserler üreten, Amadeo Modigliani, Andre Derain, Matisse ve Edgar Degas gibi usta sanatçılar hem resim hem de heykel sanatında eserler ortaya koymuşlardır. Çalışmanın odağını, Edgar Degas’ya ait eser örnekleri (resim, desen ve heykel) desen-heykel ilişkisi oluşturmaktadır. Çalışmada, genel tarama modeli esas alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Heykel sanatı, Edgar Degas, desen, resim sanatı

Makale Bilgisi:

Geliş: 2 Haziran 2021

Düzeltilme: 10 Ağustos 2021

Kabul: 16 Eylül 2021

Giriş

TDK Güncel Türkçe Sözlüğü’ne göre desen; “*Tahta, çini, kumaş, kağıt vb. yüzeylerin üzerinde varlıkları, nesneleri belirli çizgilerle gösterme, tasvir etme.*” (TDK, 2021: 1) olarak tanımlanmıştır. Bu çalışmada ele alınan Edgar Degas ise desen ile alakalı; “*Desen biçim değildir, biçimi görme yoludur. Desen görülen şey değildir, başkalarına gösterilmesi gereken şeydir, bilinmediği zaman resim pek güç bir şey değildir. Ama bilinince o zaman bambaşka birşeydir*” (Aktaran İrak, 2019: 1) demiştir. Desen, her ne kadar 20. yüzyılda resim sanatı gibi öznel bir anlatım aracı olarak kullanılmış ve birçok üslup kazanmış olsa da çoğunlukla desen nesneyi incelemek ve gerçek biçimi saptamak için yapılmıştır. Desen, genel olarak resmin, anlatımcı, izlenimci ve renkliliğine karşın çizgi izleriyle herhangi bir yüzeyin üstüne yapılmaktadır. Desenin Batı sanatındaki klasik yorumuna göre de biçimi aktarmanın en temel yolu olduğu söylenmektedir. Ayrıca desenin temelinde genellikle tonlar ve çizgiler yer almaktadır (Erzen, 2008: 371, 372). Bu bağlamda görsel sanatlar eğitimi açısından da vazgeçilmez bir unsur olmuştur. Heykel kavramı ise TDK Güncel Türkçe Sözlüğünde; “*Taş, tunç, bakır, kil, alçı vb. maddelerden yontularak, kalıba dökülerek veya yoğurulup pişirilerek biçimlendirilen eser, yontu*” (TDK, 2021: 1) olarak tanımlanmıştır. İnsanlık tarihine bakıldığında anlatım biçimi olarak çizim ele alınırsa, çizimin yazıdan daha önceleri uygulandığı bilinmektedir. Bu bağlamda çizimin en eski örneklerinden bazılarını, M.Ö. yaklaşık 15000-10000 yılları arasında Buzul Çağı’nda hayvan figürlerinin (geyikler, atlar ve boğalar) resmedildiği Lascaux Mağara duvarlarında (Resim1) görmek mümkündür.

Resim 1. Lascaux Mağarasında Bulunan Hayvan Betimlemeleri Freski (Morse, 2021: 1).

Tarihin ilerleyen dönemlerinde yapılmış olan çizimlerde hayvan tasvirleri dışında, av, savaş sahneleri, dini danslar, çeşitli ritüeller ve hayvan sürüleri gibi çeşitli konular ele alınmıştır. Heykel sanatında ise primitif halklarda anlatım şematik ve temsilci nitelikte olup mekân gibi kavramlara yer verilmemiştir (Turani, 2010: 13, 14). İlk heykel örnekleri bereket sağladığına inanılan tanrıça figürleridir. Kybele’den başlayarak Buzul Devri’nden Rönesans’a kadar heykeller, bereketi sağlaması, insanları ve onların evlerini koruması amacıyla yapılırken devletlerin insan hayatına girmesiyle, savaşları, kanunları, dini anlatıları, kahramanlıkları ve kralların propagandalarını konu almışlardır. Bu bağlamda ilk heykel örneklerinin biçim dilinden ziyade daha çok sembolik anlatım diline önem verilerek yapıldığı anlaşılmaktadır. Ayrıca Mezopotamya ve Anadolu uygarlıklarında heykeller zaferleri, savaşları, mitleri, kanunları anlatırken kentlerin kutsal birer simgeleri olmuşlardır (Resim 2). Daha sonraları ise Hristiyan sanatında heykeller ve resimler dini anlatılar içererek kutsal ile kul arasında aracı konumda yer almışlardır. Tüm yapılan bu heykel çalışmalarında heykeltıraşların amaçları işlevsel olabilecek, toplum için geleneğe uygun eserler üretmektir (Huntürk, 2011: 11, 23).

Resim 2. Asurlar Dönemi Gılgamış Heykeli (“Sanal”, 2021).

Resim 3. Uçan Merkür Heykeli, Giam Bologna (“Sanal”, 2021).

Rönesans ile kilise baskısından kurtulmak, sanatçıların çevreleriyle ilgilenmesini sağlamıştır. Dini konular bu dönemde işlenmeye devam ederken yaşamın diğer unsurları da işlenmeye başlamıştır. Sanatçının özgür iradesi, üslup ve konularda oldukça önemli bir rol oynamaya başlamıştır (İrak, 2019: 6, 7, 11). Sanatçının kendi istediklerini, isteği doğrultusunda yapması ve estetik kaygıların ön plana geçmesi Geç Rönesans’ta (Maniyerist Dönem) mümkün olabilmektedir. Bologna’nın “*Uçan Merkür*” isimli heykeli (Resim 3) estetik öznelciliğin ilk örneklerinden biridir (Huntürk, 2011: 12). Usta sanatçıların bu dönemde yapmış olduğu desen çalışmaları da oldukça önem arz etmektedir. Çünkü sanatçılar bu dönemde çizimlerini kendilerini geliştirmek, insan veya hayvan anatomilerini detaylı şekilde öğrenebilmek ve gerçek görüntüyü ustaca yansıtabilmek amacıyla çok sayıda desen çalışmışlardır (Resim 4). Ayrıca bu dönemde yapılan heykellerin de incelikli çalışmanın ürünleri olduğu söylenebilir. Zira günümüz sanat eğitiminde döneme ait heykellerin röprodüksiyonları gerek desen derslerinde gerekse modelaj vb. gibi derslerde kullanılmaktadır.

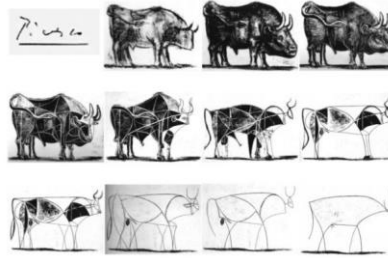

Resim 4. Michelangelo, 1508-10, Kâğıt Üzerine Kırmızı, Siyah Kömür ve Metal Uçlu Kalem, British Museum London (“Sanal”, 2021).

Fransız Devrimi ile de kişisel özgürlükler ortaya çıkmış, sanatçıların görüşlerini ve duygularını yansıtabilecekleri bir ortam oluşmuştur. Daha sonraları heykel sanatı, imgeleri ölümsüzleştirmek, çeşitli otoritelerin ya da dini konuların propagandasını yapmak gibi işlevlerinin önemli bir kısmını, radyo ve fotoğraf makinesi gibi teknolojik ürünlere terk etmiştir. Bu dönemlerde sanatçılar istedikleri konuları seçmeye başlamışlar, artık doğayı model alsalar bile biçimleri parçalayarak ve soyutlayarak çalışmaya devam etmişlerdir (Resim 5, 6) (Huntürk, 2011: 12, 13).

Resim 5. Henry Moore, Yatan Figür, 1938 ("Sanal", 2021).

Resim 6. Pablo Picasso, 1945, Boğa serisi Taş Baskı ("Sanal", 2021).

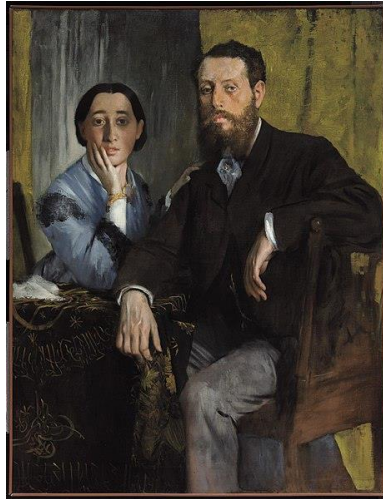
Aslında desen, görünenin 2 boyutlu bir yüzeye doğru bir şekilde (sanatçının kişisel yorumları dahil) çizilerek aktarılması olarak düşünülürse; heykel sanatı da bu uğraşın hacimlendirilmesi yani üç boyutlu bir hale getirilmesi olarak yorumlanabilir. Degas, Bernini, Michelangelo ve Picasso gibi birkaç farklı sanat dalında birden fazla eser üretmiş sanatçıların eserleri, heykel sanatının, diğer görsel sanat dalları ile yakın ilişkisinin örnekleridir. Heykelin bezeme unsuru olarak da kullanılması sebebiyle, heykel sanatı aynı zamanda mimarlıkla da oldukça yakın ilişki içinde olmuştur. Bazı rölyeflerde aynı şekilde; desen, baskı resim ve resim sanatlarına oldukça yakındır (Karaçoban, 2016: 12, 16). Desen ile günümüzde, plastik bir uygulama olarak hayatın birçok alanında karşılaşmaktadır. Desenin çağdaş bağlamda, çeşitli planlarda yapılan karalamalardan, şehirlerde işaretlerle yapılan taggler, grafitilere kadar genişleyen bir formda yayıldığını söylemek mümkündür. 1960'larda çizginin, "*soyut bir işaret*" olarak ele alınmaya başlanması ile yeni sanatsal pratikler ortaya çıkmıştır. Desenin giderek kâğıt yüzeyinden, mekân ve zamana yayıldığı söylenebilir (Türkmenoğlu, 2012: 42). Görsel sanatlar eğitimi için de oldukça önem arz eden desen, çizime dayalı derslerde natürmort ve imgesel olarak uygulanmakla beraber genellikle canlı model üzerinden çizimler olarak da uygulanmaktadır. Canlı model üzerinden desen çalışmak, insan anatomisinin öğrenilmesini sağlamaktadır. Canlı modelle uygulanan desenler, bütünü kâğıt ya da resim yüzeyine yerleştirme, modeli ayrıntılarıyla inceleme, görünümü (olanı) çizgiyle doğru olarak çizebilme, ışığın durumuna göre çizgi değerlerini (açıklık, koyuluk vb. gibi) kullanarak hacmi ifade edebilmeyi öğretmektedir. Bu gibi desen çalışmalarının görsel sanatlar eğitimi açısından temel oluşturduğu söylenebilir. Ayrıca desen, çok özel bir ön hazırlık gerektirmeyen her an başvurulabilecek bir sanat pratiğidir. Geçmişten günümüze birçok sanatçı, incelemelerini, tasarımlarını, izlenimlerini ve araştırmalarını desen anlayışında planlar, notlar, eskizler, krokiler ve çizimlerle aktarmıştır (Mant, 2007: 5). Artık anlatım biçimi olarak farklı sanat dalları, diğer disiplinlerin sınırlarını aşmaktadır. Bugün resim sanatı da heykel gibi çeşitli mekanlara uygulanarak mekanlarda yer kaplamakta, heykel ise resmin temel elemanlarını eser yüzeyine taşımaktadır. Durum bu açıdan değerlendirildiğinde heykel, giderek yüzeysel bir hale gelmeye ve resimsel özellikler içermeye başlamış, resim ise giderek somutlaşıp heykelsi görünüm kazanmaya başlamıştır (Özkul, 2020: 1906). Yaşadıkları dönemin sanat anlayışlarına uygun olarak Amadeo Modigliani, Andre

Derain, Matisse ve Degas gibi sanatçılar hem resim hem de heykel üzerine çalışmalar yapmışlardır (Resim 7).

Resim 7. Henri Matisse, “Yılanı Yutan”, 1901, Bronz, 56,5 cm, Baltimore Sanat Müzesi (Huntürk, 2011: 223).

Çalışma kapsamında ele alınan Edgar Degas Paris’te 1834 yılında doğmuştur. Sanatçı, 13 yaşında annesini kaybetmiş ve hayatı boyunca bu üzüntüyü derin bir biçimde hissetmiştir. Babası, tiyatro ve müzikle yakından ilgilenmiş olduğu için Degas’ın sanata olan ilgisini desteklemiştir. 1852 yılında, Degas evinde, bir odayı stüdyo haline getirmiş ve ertesi sene Felix Joseph Barrias ile çalışmaya başlamıştır. İlk başlarda eski ustaların Louvre Müzesi’ndeki eserlerini kopya etmiş ve Goya, Dürer ve Rembrandt’ın eserlerini incelemiştir. 1854-1859 yılları arasında ise Napoli ve Floransa bulunan akrabalarında kalmış, bu süreçte İtalyan eserlerinin kopyalarını çalışmıştır. 1859 yılında sanatçı Paris’te Rue Madame’da bir atölye tutmuştur. Bu dönemde daha ziyade portreler konusunda çalışmıştır. Hatta bu dönemde Edmonde ve Therese Morbili’nin portresini (Resim 8) üretmiştir. Zamanla sağlığını kaybeden sanatçı, sanat hayatında saygınlık görmüş biri olarak 27 Eylül 1917’de hayatını kaybetmiştir (Dirim Tıp Gazetesi, 2007: 8, 9).

Resim 8. Edgar Degas, “Edmond Et Therese Morbili”, 1867, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 116.5x88.3 cm (“Sanal”, 2021).

Sanatçının ilk dönem resimlerinde, daha çok portre ve mitolojik konular dikkat çekmektedir. Ancak Degas, sanat hayatı boyunca modern olanı aramış ve izini sürmüştür. Empresyonizm akımında da eserler üretmiş olan sanatçı Paris’in toplumsal olarak üst tabakalarını resmetmekle beraber aynı zamanda emekçi kesimi de unutmamıştır. “Çamaşırcı Kadınlar” gibi insanları konu edindiği eserleri buna örnek olarak gösterilebilir (Resim 9, 10). Degas’ın kendini sürekli eleştirmesi ve her zaman yeni üretim arayışları içerisinde olması onu farklı konulara itmiştir. Babasının sayesinde çocukluğundan gittiği birçok bale, müzikal gibi sanatsal etkinliklerin etkisiyle o dönemin Paris’ini kendi üslubu ile ele almıştır. Eserlerinde genel olarak incelemeyi ve çözümlemeyi kendine alışkanlık

edinmiştir (Ünlü, 2019: 42).

Resim 9. Edgar Degas, “Çamaşırcı Kadın”, 1869, Kâğıt Üzerine Pastel Boya, 74x61 cm (“Sanal”, 2021).

Resim 10. Edgar Degas, “Ütü Yapan Kadın”, 1873, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 54.3x39.4 cm (“Sanal”, 2021).

Degas, kendisi dışındaki Empresyonistlerden farklı olarak, modern yaşamdan yansıyan sahneleri eserlerinde konu edinmiştir. Sanatçının balerinleri resmetmesindeki hassasiyeti ve özgün yaklaşımı, dönemin yazarlarının ve eleştirmenlerin konusu olmuştur. Bale provasından resmettiği figürlerin hareketleri, bükülerek zorlanmış bedenler, dansın zorlayıcı yönünü oldukça gerçekçi biçimde izleyiciye sunmaktadır. Ayrıca opera, dans, tiyatro ve resim sanatında ilk defa bu kadar ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Bu sebeple de Empresyonist sergide fazla ilgi uyandırmıştır (Özgöcen, 2006: 10).

1874-76 tarihleri arasında bütün Empresyonist sergilere Degas bale sınıflarından görünüm ve sahne provaları gibi konularla katılmıştır (Resim 11). Bu dönemde sanatçı eserlerinde figürlerin pozlarını ve bulundukları mekanları değiştirerek kullanmıştır (Özgöcen, 2006: 11).

Resim 11. Edgar Degas, “Dans Sınıfı”, 1874, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 83,5x72,2 cm (“Sanal”, 2021).

Sanatçı eserlerini üretirken, konu edindiği figürlerden birçok eskizler almış, sonra bu eskizleri değiştirerek ya da kurgulayarak eserlerinin son hallerini oluşturmuştur (Özgöcen, 2006: 19). Bu nedenle çok sayıda desen çalışan Degas’nın gerek heykellerinde gerek resimlerinde figürlerin anatomilerini son derece doğru olarak kullandığı söylenebilir. Ustaca ürettiği eserler ve çalışma desenleri bunu destekler niteliktedir.

Sanatçının desen ve heykel örneklerine gelindiğinde ise çeşitli konularda çalışan Degas atları (Resim 12, 13) yoğun olarak eserlerine konu almıştır. Sanatçının bu konu (atlar) bağlamında çok fazla eser ürettiği tespit edilmiş ancak araştırmada bir desen ve bir heykeli incelenmiştir.

Resim 12. Edgar Degas, Yarış Atı, 1878, Desen Çalışması, 32,4x20,5 cm (“Sanal”, 2021).

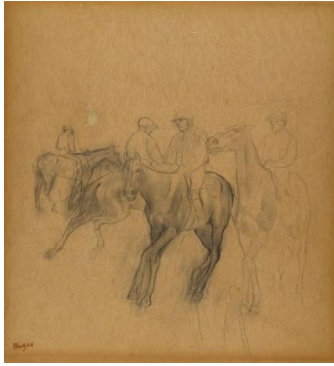

Resim 13. Edgar Degas, Kafasını Aşağı Eğmiş At, Bronz Heykel, 18x27,3x8,3 cm (“Sanal”, 2021).

Sanatçının “Yarış Atı” isimli deseni (Resim 12) incelendiğinde sanatçının modeli (atı) ustaca etüt ettiği

görülmektedir. Kâğıt üzerine yapılan çalışmada figürün kas ve iskelet noktaları, çizgi yerine lekesele değerlerle verilmiştir. Bu kapsamda sanatçının empresyonist yapısının desenlerinde de etkili olduğu düşünülebilir. Ayrıca Degas’ın figürün bacaklarının etrafında silik bir şekilde çizdiği diğer bacaklarla, hareketi vurguladığı söylenebilir. Etüt yaparken ise farklı bacak konumlandırmalarını çalışarak aralarında seçim yaptığı da düşünülebilir.

“Kafasını Aşağı Eğmiş At” isimli bronz heykel çalışmasında (Resim 13) sanatçı yine at figürünü çalışmıştır. Degas, hem desen hem de heykel olarak ele aldığı atları formlarına uygun olarak çizmiş ve heykelleştirmiştir. Heykelde eserin isminden de anlaşılacağı üzere kafasını öne eğmiş bir at figürü yer almaktadır. Atın ancak hareket halinde yapabileceği bu görünüm, sanatçı tarafından ustaca ele alınarak heykelleştirilmiştir. Ayrıca Edgar Degas’ın bu heykelinde kaideyi heykelin tamamlayıcı ögesi olarak ele aldığı ve adeta kaideyi atın gölgesi biçiminde kullandığı söylenebilir. Degas’ın figürün bedeninde bulunan dokuları, tıpkı sanatçının “Yarış Atı” (Resim 12) deseninde de lekesele ele alımı gibi bir üslup olarak uyguladığı düşünülmektedir. Bu bağlamda her iki çalışmanın da hem konu olarak hem de üslup olarak benzediği sonucuna varılabilir. Sanatçıya ait at desenlerinin fazlalığı ve niteliği at heykellerinde de görülmektedir (Resim 14, 15). Sonuç olarak sanatçının çalıştığı bu desenlerin, at figürünün anatomisini öğrenmesine ve ustaca heykeller yapabilmesine katkı sağladığı düşünülebilir.

Resim 14. Edgar Degas, At Üstünde 4 Jokey, 1868, 40.3x38 cm (“Sanal”, 2021).

Resim 15. Edgar Degas, Engelin Üzerinden Yükselen At, 1879- 80, Bronz Heykel, 30x38x24 cm (“Sanal”, 2021).

Degas’ın atlardan farklı olarak yapmış olduğu diğer önemli çalışmalarından (desen ve heykel) olan ve dansçıları konu edinen eserlerinden üç adet çalışması araştırma kapsamında incelenecek olunursa (Resim 16, 17, 18) sanatçının spesifik olarak bu üç çalışmada da elini, ayağına götürmüş dansçı figürlerini ele aldığı tespit edilmiştir. Bu bağlamda sanatçının figürleri sadece dans ederken değil ayrıca dans ya da dans çalışmak için önceden yapılması gereken teferruatları da konu olarak çalıştığı görülmektedir. Bu bağlamda “Giyisini Ayarlayan Dansçı” isimli (Resim 16) desen çalışmasında, figürün merkeze konumlandırıldığı ve kâğıt yüzeyinin yaklaşık yarısından fazlasını kapladığı görülmektedir. Ayrıca sanatçı arka planı karelere ayırmıştır. Degas bu kare bölmeleri sayesinde, doğru ölçü almış ve figürü kâğıt yüzeyine düzgün yerleştirmiştir. Sanatçı, bu desen çalışmasında figürün baktığı yönde, diğer yöne göre daha fazla boşluk bırakmıştır. Figürün el ve ayaklarında gözlemlenen figürden bağımsız diğer çizimler dikkat çekmekte ve yine bu çizimler araştırma çizgileri olarak yorumlanabilir. Figürün ayrıca

üzerinde bulunduğu yüzey çalışmaya dahil edilmezken destek olarak tutunduğu kısım belli belirsiz çizime dahil edilmiştir. Bu bağlamda desende genel kompozisyonundan ziyade figürün ayrıntılı olarak etüt edilmesinin daha önemli olduğu düşünülebilir.

Resim 16. Edgar Degas, *Giysisini ayarlayan Dansçı*, 1873, Pembe Dokuma Kâğıt Üzerine Siyah ve beyaz kömür, 33x24.4cm (“Sanal”, 2021).

Bir diğer desen çalışmasında (Resim 17) sanatçı, yine aynı konuyu ele almış ancak bu sefer figürü daha fazla eğilmiş olarak çalışmıştır. Eserin isminden de anlaşılacağı üzere eserde pabucunu bağlayan bir balerin yer almaktadır. Çalışma pastel boya ile monokrom olarak ele alınmıştır. Çalışmada açık değerler balerinin eteği ve sırtı ile verilirken koyu değerler ise figürün saç ve gölgeleri ile dengelenmiştir. Ayrıca bu çalışmanın bir önceki çalışmaya kıyasla daha resimsel ve ayrıntılı yapıldığı söylenebilir. Figürün ayakları ile bastığı yüzeyin çizilmesi ve figürün gölgelerinin resmedilmesi de bunu destekler niteliktedir.

Resim 17. Edgar Degas, *Pabucunu Bağlayan Balerin*, 1880, Pastel Boya, 43x47 cm, Musée National Du Louvre, Paris (Ünlü: 2019, 66).

Sanatçının “*Çorabını Giyen Dansçı*” (Resim 18) isimli heykeline bakıldığında ise sanatçının yine aynı konuyu bu sefer heykel olarak ele aldığı görülmektedir. Degas yine dans hazırlığında bulunan bir figür çalışmıştır. Ancak incelenen diğer çalışmalardan farklı olarak genellikle çocukları ya da genç kadın figürlerini konu edinen sanatçının bu heykelde dansçı figürünü daha yaşlı ele aldığı söylenebilir. Çalışmalarında üslup birliği taşıyan sanatçı, eserde yine heykel yüzeyi dokusunu kendine has üslubu ile uygulamıştır. Çorabını giymek üzere öne eğilen kadın figürü, kaidenin üstünde yerde bulunan giysi ile dengelenmiştir. Sanatçının at heykellerine nazaran bu heykelin daha ayrıntısız olarak çalışıldığı düşünülebilir. Sanatçının aynı konuda (elini ayağına götüren dansçı) desenler yapması, balerin hareketlerini yakından incelemesi ve eskizler çalışmasının daha sonra yaptığı üç boyutlu heykel çalışmalarının ön hazırlığı olduğu sonucuna varılabilir.

Resim 18. Edgar Degas, Çorabını Giyen Dansçı, Bronz Heykel, 44,3 cm (“Sanal”, 2021).

Sanatçının bir diğer desen çalışmasına geçildiğinde ise (Resim 19) desende yan yana konumlandırılmış üç balerin görülmektedir. Figürleri ayrı ayrı çalışılmasına karşın çizimdeki balerinler aynı figürdür. Üç figür de balerinin farklı yönlerden çalışılmasından oluşmuştur. Hatta “On dört Yaşında Balerin” isimli eserde de (Resim 20) aynı figür yer almaktadır. Konu ve desen ile alakalı heykel çalışmasına geçildiğinde ise genç yaştaki balerin son derece ayrıntılı ve doğal görünümü dikkat çekmektedir. Ayrıca ilgili çalışma, Degas’ın yaşarken sergilenmiş olan tek heykelidir. Sanatçının birçok heykeli daha ziyade tek malzemeden yapılmışken ilgili heykelin giysileri gerçek kumaştan yapılmıştır ve bu bağlamda da sanatçının bu çalışması çağının ilerisinde bir yapıt olarak nitelendirilmiş ve izlenimcilerin sergisinde en çok ilgi gören eserlerden biri olmuştur (Ünlü, 2019: 71, 72). Bu kapsamda sanatçının desenlerinin heykelleri ile olan ilişkisi net bir şekilde görülmektedir.

Resim 19. Edgar Degas, Dansçı Kız, 1881, Desen Çalışması, 47,5x62,8 cm (“Sanal”, 2021).

Resim 20. Edgar Degas, On Dört Yaşında Balerin, 1878/81, Bronz Heykel, 98x41x36 cm, Musée National Du Louvre, Paris. (“Sanal”, 2021).

Sonuç

Bu çalışma için Degas’ın birçok desen çalışması incelenmiş ve desenlerinde kullandığı figürleri nasıl etüt ettiği gözlemlenmiştir. Edgar Degas’nın farklı disiplinlerde ve çeşitli konularda birçok çalışma ürettiği bilinmektedir. Sanatın sadece bir koluyla sınırlı kalmayan Degas, eserlerinde konu olarak da diğer sanat dallarından ilham almıştır. Aynı şekilde incelenen heykelleri ile desenleri arasındaki ilişki araştırılmış ve sanatçının kullandığı figürler dahil olmak üzere benzerlikler tespit edilmiştir. Bu bağlamda Edgar Degas’nın desenlerinin ve eskizlerinin, sonraları yaptığı üç boyutlu heykel çalışmalarının birer ön hazırlığı ya da altyapısı olarak düşünülebileceği sonucuna varılmıştır. Çalışmalarına (heykel ve resim) hazırlık olarak görülebilecek desenlerinin, aynı zamanda da birer sanat eseri olarak sanatçının çalışmalarının temelini oluşturduğu düşünülebilir.

Kaynaklar

- Erzen, Jale. Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, Çizim. İstanbul: YEM, 2008.
- Huntürk, Özi. Heykel ve Sanat Kuramları. İstanbul: Kitabevi, 2011.
- İrak, Medine. 600 Yıllık Desen Serüveni Ustalara Saygı. İstanbul: Hiperlink Eğitim İletişim Yayıncılık, 2019.
- Karaçoban, Atanas. Heykel Sanatında Desenin Rolü. Resim Anasanat Dalı Sanatta Yeterlik Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, 2016.
- Mant, Selda. Desen Eğitiminde Yapılandırmacı Öğrenme Uygulamalarının Etkililiği. Resim-İş Öğretmenliği Anabilim Dalı Doktora Tezi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, 2007.
- Özgöçen, Pelin. Edgar Degas'nın Resimlerinde Bale Teması. Resim Ana Sanat Dalı Yüksek Lisans Eser Metni, İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi, 2006.
- Özkul, Döndü Tülay. Heykel Sanatına Disiplinler Arası Bir Yaklaşım. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi: 24 (4), 1905-1919, 2020.
- Turani, Adnan. Dünya Sanat Tarihi. İstanbul: Remzi Kitabevi, 2010.
- Türkmenoğlu, Dilek. Çağdaş Bir İfade Formu Olarak Desen. Sanat Dergisi: (20), 41-50. 2012.
- Ünlü, Aysun. Avrupa Sanatında Edgar Degas'nın Yeri ve Önemi. Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, 2019.
- (YN). Günlük Yaşamdan İlham Alan Ressam: Edgar Degas (1834-1917) Dirim Tıp Gazetesi, Sayı 4, 8-13. ISSN 0378-8628, Ekim Kasım Aralık 2007.

İnternet Kaynakları

TDK (2021). Güncel Türkçe Sözlük. <https://sozluk.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 05.03.2021.

Görsel Kaynakçası

- Resim 1:** Morse, Ralph (2021). Lascaux (Montignac) Caves. <https://artsandculture.google.com/asset/lascaux-montignac-caves/DwFN8UJsfT0iGw?hl=tr>, (11.02.2021).
- Resim 2:** <http://www.antiktarih.com/2019/09/07/gilga-mis-dunyanin-ilk-destan-kahramani/>, (11.02.2021).
- Resim 3:** <http://maksivizyon.blogspot.com/2017/04/giambologna-eser-biyografi.html>, (11.02.2021).
- Resim 4:** <https://mondodarte.blogspot.com/2016/11/punti-di-vista.html>, (11.02.2021).
- Resim 5:** <https://medium.com/@JL.GR/escultores-neocl%C3%A1sicos-modernistas-y-vanguardistas-siglos-xix-xx-a0a0b09c8c7c>, (11.02.2021).
- Resim 6:** <https://www.dailyartmagazine.com/pablo-picassos-bulls-road-simplicity/>, (11.02.2021).
- Resim 7:** Huntürk, Özi (2011). *Heykel ve Sanat Kuramları*. İstanbul: Kitabevi, s223.
- Resim 8:** https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Degas_-_Edmondo_and_Th%C3%A9%C3%A8se_Morbili_about_1865.jpg, (11.02.2021).
- Resim 9:** <https://travelswithpicasso.com/2011/08/12/a-pastel-glutton-in-paris/>, (11.11.2021).
- Resim 10:** <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/436174>, (11.02.2021).
- Resim 11:** <https://www.metmuseum.org/art/collection/search#!?q=edgar%20degas&perPage=20&searchField=All&sortBy=Relevance&offset=0&pageSize=0>, (11.02.2021).
- Resim 12:** <https://www.themorgan.org/exhibitions/imagesdegas-drawings-and-sketchbooks>, (11.02.2021).
- Resim 13:** <https://www.metmuseum.org/art/collection/search#!?q=edgar%20degas&perPage=20&searchField=All&sortBy=Relevance&offset=100&pageSize=0>, (11.02.2021).
- Resim 14:** <https://www.themorgan.org/exhibitions/imagedegas-drawings-and-sketchbooks>, (11.02.2021).
- Resim 15:** <https://www.tate.org.uk/art/artworks/degas-horse-clearing-an-obstacle-n06072>, (11.02.2021).
- Resim 16:** <https://www.metmuseum.org/art/collection/search#!?q=edgar%20degas&perPage=20&searchField=All&sortBy=Relevance&offset=160&pageSize=0>, (11.02.2021).
- Resim 17:** Ünlü, Aysun (2019). *Avrupa Sanatında Edgar Degas'nın Yeri Ve Önemi*. Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Resim 18:** <http://www.artnet.com/artists/edgar-degas/dancer-putting-on-her-stocking-danseuse-mettant-00daXO5ShgNjXRslnI5Huw2>, (11.02.2021).
- Resim 19:** <http://www.magrasku.de/Sechste%20Impressionisten%20Ausstellung.html>, (11.02.2021).
- Resim 20:** <http://www.magrasku.de/Sechste%20Impressionisten%20Ausstellung.html>, (11.02.2021).

THE RELATION BETWEEN DRAWING AND SCULPTURE THROUGH THE WORKS OF EDGAR DEGAS

Ömer Oytun ONUR

ABSTRACT

The study initially presents the definitions of drawing and sculpture and mentions briefly the historical background of their denotations. The main concern of the study has been the exploration of the nature of their relation to one another. In this context, drawing attempts creating three dimensional impression on two dimensional surface, whereas sculpture actually creates three dimensional work using various materials. For this reason, it can be said that drawing constructs the basis of a three dimensional work, namely a sculpture, as it makes it easier to clarify forms on a surface. Masters like Amadeus Modigliani, Andre Derain, Matisse and Edgar Degas, who produced consistent works in more than one category in accordance with the understanding of their time, created both paintings and sculpture. The paper covers the study of the specimens of the works of Edgar Degas (paintings, drawings and sculptures). The research is based on general scanning model

Keywords: Sculpture, Edgar Degas, drawing, painting